

Motion till riksdagen
2006/07:Sf20

av Tomas Eneroth m.fl. (s)
med anledning av prop. 2006/07:80

Bidragsbrottslag

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Inledning	2
Motivering.....	3
Vissa grupper blir särskilt utsatta	3
Förslagets avgränsning – långt ifrån självklar	4
Informations-, kontroll- och samordningssystem av stor vikt	4

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att avslå proposition 2006/08:80 Bidragsbrottslag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att man som ett alternativ till nya straffbestämmelser ser över de förslag som finns presenterade i Skatteverkets rapport 2007:1, del 2, Möjliga åtgärder mot svartarbete och bidragsfusk.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör överväga att återkomma till riksdagen för att aktualisera alternativa åtgärder på området efter att berörda utredningar har slutförts.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att i det fall förslaget ändå genomförs bör regeringen återkomma till riksdagen med en uppföljning av den nya lagens tillämpning och funktionssätt.

Inledning

Regeringen föreslår att en ny bidragsbrottslag ska träda i kraft från den 1 augusti 2007 med straffbestämmelser som sägs vara anpassade till de särskilda förutsättningar som råder vid utbetalning av bidrag och andra ekonomiska förmåner. Tillämpningsområdet ska enligt regeringens förslag omfatta ersättningar, bidrag och andra ekonomiska förmåner som betalas ut för personligt ändamål och som beslutas av Försäkringskassan, Premiepensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, länsarbetsnämnderna, kommunerna eller arbetslöshetskassorna.

Vidare ska, enligt den borgerliga regeringens förslag, de som lämnar en oriktig uppgift eller underlåter att anmäla ändrade förhållanden och genom detta orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med ett för högt belopp dömas för bidragsbrott. Vidare finns ett ringa brott samt ett grovt brott som benämns grovt bidragsbrott. Straffskalorna motsvarar i stort dem som gäller för bedrägeri. Härutöver utvidgas det straffbara området för grovt oaktsamma beteenden genom en särskild straffbestämmelse. Brottet ska enligt förslaget benämnas vårdslöst bidragsbrott, och i bestämmelsen föreskrivs straffskalan till böter eller fängelse i högst ett år. I lagen finns vidare en bestämmelse om straffrihet vid frivillig rättelse.

Utöver straffbestämmelserna innehåller lagen en bestämmelse om skyldighet för myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor att göra en anmälan till polis eller åklagare om det kan misstänkas att brott enligt lagen har begåtts.

Motivering

Fusk och överutnyttjande av bidrag och förmåner i trygghetssystemen kan och får aldrig accepteras. Fusk och missbruk ska i alla lägen stävjas och beivras. Vi socialdemokrater värnar välfärds- och trygghetssystem som omfattar alla. Men det betyder inte att de trygghetssystem vi har i Sverige bör och kan tas för helt givna. Förutsättningarna för de trygghetssystem vi har är flera. Det handlar dels om viljan till solidarisk finansiering, dels om statens förmåga att utforma och upprätthålla dem så att de ger trygghet för individen. Men ytterligare en alldeles avgörande faktor för medborgarnas vilja att bidra är att man känner tillit och förtroende till vårt välfärdssystem. Därför är också fusk ett något, som i det fall det lämnas utan åtgärd, helt kan undergräva legitimiteten för vår gemensamma välfärd.

Vi ser dock att det finns betydande skäl som talar emot att införa den typ av nya straffbestämmelser för bidragsbrott som den borgerliga regeringen föreslår. Innan vi ger oss in i de bedömningar som leder oss fram till denna slutsats vill vi påminna om att det redan i dag finns såväl sanktionsmöjligheter som straffbestämmelser för fusk med ersättningar och bidrag, vilka också kan ge böter eller fängelsestraff som påföljd. I vilken mån dessa sanktioner och bestämmelser sedan används eller tillämpas i den utsträckning de borde, förtjänar självklart att diskuteras. Till exempel är det på det viset, att trots att antalet polisanmälningar av misstänkta brott i samband med utbetalningar av ersättningar och förmåner ökat de senaste åren, leder endast en mindre del till lagföring.

Vi anser dock inte att regeringens förslag till bidragsbrottslag har sådana fördelar att de vida överträffar de gällande straffbestämmelser som redan finns i dag. Vi anser det inte befogat att införa ett oaktsamhetsbrott. Våra sociala trygghetssystem är mycket omfattande och många människor berörs av dem. Att föra in ett oaktsamhetsbrott skapar stor osäkerhet för människor som kanske redan befinner sig i en utsatt situation. Här finns en uppenbar risk att människor hamnar i kläm – åtalas och kanske till och med döms när de aldrig medvetet haft för avsikt att fuska sig till en förmån. En lagstiftning som direkt inbjuder till att individer kan åtalas och fällas utan att de har haft ett uppsåt, kan rimligen inte vara en bra lagstiftning. Som också framgår i Bidragsbrottsutredningen samt i rapport från Försäkringskassan är ett genomgående drag i utredningarna om misstänkta bedrägerier mot välfärdssystemen just frågan om ett brottsligt uppsåt förelegat – och det blir avgörande för lagföringen. Ja – och så bör det väl också rimligen vara.

Vissa grupper blir särskilt utsatta

Vi socialdemokrater är av den principiella uppfattningen att vi varken ska ha system som inbjuder till fusk eller system som skuldbelägger individer. Regeringens förslag till bidragsbrottslag omfattar dock situationer där individer lämnat oriktiga uppgifter eller inte anmält ändrade förhållanden. Här finns en

Fel! Okänt namn på

uppenbar risk att människor på grund av en tillfällig oaktsamhet, slarv eller kanske rentav bristfälliga kunskaper om förmånernas regelverk, döms till böter eller till och med fängelse. Särskilt utsatta grupper i det här sammanhanget finns bland personer med utländsk bakgrund som inte ännu lärt sig svenska, personer med språksvårigheter, samt bland sjuka och funktionshindrade.

Det finns därutöver en uppenbar risk att gruppen studenter blir särskilt utsatta – i den mening att de tillhör en rörlig grupp, oftast ungdomar som kan gå in och ut mellan jobb och studier, inte minst därför att de måste finna försörjning under sommarmånaderna och vid studieuppehåll. Om man vid något tillfälle missar, det vill säga enligt bidragsbrottslagsförslaget underlåter att informera om att man inte längre är berättigad till bostadsbidrag, kan man alltså komma att dömas hårdare än vad som kan anses befogat eller rimligt. Dessutom påpekar Ekobrottsmyndigheten i sitt remissvar att det går att tillämpa redan befintliga bestämmelser när det gäller underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden.

Förslagets avgränsning – långt ifrån självklar

Mycket anmärkningsvärt är också att regeringen går fram enkom med ett lagförslag som dömer individer, utan att vidröra bestämmelser för juridiska personer och företag. Som exempel kan anges stöd inom jordbrukssektorn, företagsstöd, offentliga investeringsstöd etc. Avgränsningen i regeringens förslag är inte givet glasklar. Detta påpekas också av bland annat Ekobrottsmyndigheten som i sitt remissyttrande även anser att staten bör sätta upp likvärdiga förutsättningar för privata och offentliga alternativ.

Ytterligare en riskfaktor med regeringens förslag är att det kan hämma det förändringsarbete som redan kommit i gång vad gäller samordning och kontroll på myndighetsnivå, samtidigt som större bevisbördan hamnar på den enskilde. Konsekvensen kan då bli den motsatta till regeringens och lagstiftarens intentioner, nämligen att färre reella och allvarliga brott faktiskt klaras upp.

I övrigt delar vi flera av de kritiska synpunkter och frågor som väckts i de remissyttrandena som inkommit med anledning av utredningens förslag.

Informations-, kontroll- och samordningssystem av stor vikt

Det är vår uppfattning att arbete med samordnings- och kontrollåtgärder är av yttersta vikt. Därtill ska inte information till allmänheten om hur våra gemensamma trygghetssystem är uppbyggda och vilka bestämmelser som gäller underskattas som prevention mot fusk och felaktiga utbetalningar. Det handlar om att upplysa varje ny generation unga medborgare, försäkrade och för-

Fel! Okänt namn på

månstagare om de principer som handlar om rätt, riktighet och individens skyldigheter.

Den förra socialdemokratiska regeringen inledde ett betydande arbete som innebar ökade samordningsmöjligheter mellan myndigheter, för att bland annat kunna upptäcka felaktiga utbetalningar. Det handlade bland annat om elektroniskt informationsutbyte mellan myndigheter och en viss samkörning av register. Förra regeringen initierade också arbetet med utökade kontroller, framför allt inom ramen för de ersättningar och förmåner som ryms inom socialförsäkringarna. De statligt finansierade utbetalningarna motsvarar 60 procent av statens utgifter. Och av de förmåner som utbetalas står socialförsäkringsförmånerna för den enskilt och ojämförligt största. Därför finns det också en logik i att se till att kontrollsystemen där fungerar.

I a-kassan finns redan i dag bestämmelser och sanktioner som kan användas. För en person som fuskat med a-kassan eller varit grovt oaktsam skulle regeringens nya lag kunna betyda att hon straffas dubbelt – dels genom sanktioner som förlust av ersättningsdagar, återbetalning till a-kassan och uteslutning från a-kassan, dels genom böter eller fängelsedom enligt regeringens förslag till bidragsbrottslag.

Som mycket riktigt påpekas i propositionen utförs i dag kontroller inför beslut om förmåner och under löpande ersättningsperioder, men samtidigt skiljer sig hanteringen åt mellan olika myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor samt skiftar mellan olika former av förmåner. Om därför myndigheter ännu mer effektivt och mer samordnat än i dag sköter sina utbetalningar blir det också svårare att av misstag eller medvetet fuska till sig pengar.

Innan regeringen driver igenom en ny bidragsbrottslag finns anledning att överväga sådana åtgärder som bland annat föreslås i Skatteverkets rapport 2007:1, del 2, Möjliga åtgärder mot svartarbete och bidragsfusk. I rapporten föreslås bland annat en bidragsbetalningscentral benämnd www.utbeta.se, med syfte att för myndigheternas räkning ha kontroll över att bidrag, som en myndighet vill betala ut, inte strider mot regelverket.

En uppfattning vi delar med flera remissinstanser är att man, innan man beslutar att de straffrättsliga systemen behöver ändras, faktiskt avvaktar de pågående utredningar som fortfarande utreder frågor som är starkt sammankopplade med propositionens överväganden.

I det fall regeringen ändå väljer att genomföra bidragsbrottslagen, trots de brister och nackdelar som framförts, bör man återkomma till riksdagen med en uppföljning av den nya lagens tillämpning och funktionssätt.

Stockholm den 11 april 2007

Tomas Eneroth (s)

Siw Wittgren-Ahl (s)

Kurt Kvarnström (s)

Helena Frisk (s)

Jasenko Omanovic (s)

Ronny Olander (s)

Göte Wahlström (s)

Ann Arleklo (s)